

Boyoma

Driemaandelijks Nieuwsblad van
Kisangani vzw

België-Belgique
P.B.-P.P.
3720 Kortesseem
BC1813

april-mei-juni 2008

Afgiftekantoor : 3720 Kortesseem

P209455

Kisangani vzw, Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

<http://www.kisangani.be/>

Nr 24

COLOFON

Boyoma
driemaandelijks nieuwsblad
nr 24 jaargang 7 - 2008
april-mei-juni 2008

Verantwoordelijke uitgever:
Hugo Gevaerts
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

Kisangani vzw
Rurale Ontwikkeling in D.R.Kongo

Zetel en Kantoor:
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem
tel. 011 37 65 80
fax 011 37 71 97
e-mail info@kisangani.be
bank 235-0352426-37

Web: <http://www.kisangani.be/>

Redactieraad: Roger Huisman, Magda
Nollet-Vermander, Rina Robben, Manja
Scheuermann

Foto's: Greet Boets, Jean-Louis Juakaly,
Manja Scheuermann, Joseph Ulyel,
een Kongolees fotograaf

Boyoma wordt digitaal gedrukt bij
DIGIKING, Hasselt
www.copyking.be

Dit kwartaalblad wordt verzonden aan
geïnteresseerden. Indien u dit blad niet
meer wenst te ontvangen, gelieve het
ons dan te laten weten.

Wie BOYOMA elektronisch wenst te
ontvangen, kan dit melden aan:
info@kisangani.be

Vermeld of u ook de gedrukte versie
wenst.

Contact Provincie Antwerpen

Alain Vandelannoote
Caronstraat 102, 2660 Hoboken
tel. 03 830 51 41
e-mail antwerpen@kisangani.be

Contact Brabant

Wouter en Rina Gevaerts-Robben
Bloemstraat 47, 3211 Binkom
tel. 016 63 25 58
e-mail brabant@kisangani.be

Contact Limburg

Hugo en Manja Gevaerts
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem
tel. 011 37 65 80
e-mail limburg@kisangani.be

Contact Oost-Vlaanderen

Rik en Lut De Raedt-Van Laeken
Ten Ede 82, 9620 Erwetegem
tel. 09 360 82 47
e-mail oost-vlaanderen@kisangani.be

Contact West-Vlaanderen

Magda Nollet-Verrmander
Beversesteenweg 495, 8800 Roeselare
tel. 051 25 19 01
e-mail west-vlaanderen@kisangani.be

Contacten Kisangani

Dieudonné Upoki
e-mail ddupoki2@yahoo.fr

Pionus Katuala

e-mail pionuskatuala@gmail.com

Contact Kinshasa

René Ngongo
e-mail renengongo2002@yahoo.fr

De teelt van Natte Rijst te Kisangani: huidige toestand en toekomstperspectief

“Ingenieur Bobe, andika jina yangu ju ya muchele” (Ingenieur Bobe, schrijf mijn naam op de lijst van kopers van rijst). “Capita Uvon, unipatiye muchele leo, kwa sababu mbele sikupata” (Capita Uvon, ik moet vandaag rijst hebben, want vorige keer heb ik er geen gehad). “Mukabule bote nusu nusu kwa sababu mtu asikose” (Deel deze rijst uit in kleine porties zodat iedereen iets krijgt). “Mimi napenda ninuwe mufuku muzima na franga pale pale ju ya jama yangu” (Ik wil een zak rijst kopen voor mijn familie, die ik cash zal betalen).

Het zijn dergelijke zinnen, vergezeld van veel lawaai, die men kan horen op de verkoopdag van de rijst, gekweekt op onze Rijstvelden in Djubu-Djubu en na de verwerking tot paddy. Iedereen - in tegenstelling tot onze andere producten (varkensvlees, vis, ananas en bananen) die niet door iedereen gekocht worden - wil van deze rijst proeven. Het is een basisvoedsel voor de bevolking

van Kisangani; daarenboven is de natte rijst die wij kweken van een betere kwaliteit dan de andere rijst die op de markt verkocht wordt.

Nochtans kan de productie van onze rijstvelden niet aan alle aanvragen voldoen. Onze velden beslagen maar 1,34 hectaren, tegenover 1,60 hectaren die we voor de bevolking hebben aangelegd. De gemiddelde productie is een 5 ton paddy per jaar, waarvan een gedeelte gebruikt wordt als zaai-goed voor onze velden en voor de vulgarisatie.

Deze activiteiten, begonnen in 1998 op het ogenblik dat Kisangani door oorlogsomstandigheden bijna volledig was afgezonderd van de voedselbevoorradingscentra, hebben een grote

impact gehad voor de bevolking want op minder dan 5 jaar waren de meeste, zoniet alle moerassige valleien

van Kisangani bezet door een permanente of tijdelijke rijstteelt. Deze activiteiten hebben dus wezenlijk bijgedragen en dragen nog bij aan de voedselveiligheid van de stad. Inderdaad was er rijst verkrijgbaar op de markt ondanks het isolement. Deze activiteiten, respectievelijk gefinancierd door de Rotary uit België, de Vrienden van België, het LUC project en op dit moment Kisangani vzw, hebben mogelijk gemaakt om 3 hectaren rijstvelden op onze Site op Djubu-Djubu aan te leggen. De helft hiervan is nu toevertrouwd aan de personen die op deze plaats gewerkt hebben voor de aanleg door de werking van het project (parochie van de Kimbanguïsten: 76 ares, particulieren: 84 ares). Elk rijstveld is toevertrouwd aan 2 of 3 personen die het om beurt verbouwen. Bij deze personen zijn er ook enkele van onze arbeiders en enkele mensen uit de omgeving van onze velden.

De foto's tonen enkele van deze personen op hun velden met rijpe rijst.

Naast deze activiteiten op de site van Djubu-Djubu heeft het project, in het kader van zijn vulgarisatie, vele mensen en boerenverenigingen van Kisangani en omgeving (tot zelfs in de Maniema in de naburige provincie), geholpen met zaden van rijst maar ook met materiele hulp en landbouwwerktuigen (geval van de rijsttelers van Kabondo). De rijstontpeller van het project helpt ook deze producenten bij het verwerken van de paddy tot verkoopbare producten zonder beslommeringen.

Na tien jaar opgedane ervaring, moet er een inspanning (op gebied van vulgarisatie) worden gedaan om nog meer mensen aan te zetten tot deze rijstteelt en vooral

bij de bevolking omheen de stad door ze rijstvelden te helpen aanmaken. Inderdaad met een veld van 10 aren kan een familie met 7 personen jaarlijks genoeg rijst verbouwen voor zijn eigen voeding.

Om deze activiteit nog aantrekkelijker te maken, zouden we het onderhoudsniveau moeten kunnen verlaten en een rentabiliteitsniveau bereiken. Deze rentabiliteit zou behelzen, zoals in Zuid-Oost Azië, dat we de rijstteelt associëren met visteelt. Dit is wat we bezig zijn. Hiervoor is de productie van goede en voldoende pootvis een grote uitdaging, want goede en voldoende pootvis is nu juist de grootste vereiste in onze regio.

Het ophalen uit de riviertjes van kleine visjes heeft inderdaad niet volstaan om een opstarten van de visteelt mogelijk te maken, maar

het heeft eerder een onevenwicht veroorzaakt bij sommige bevolkingsgroepen in Kisangani: bijvoorbeeld de zeer beroemde Visserij van de Wagenia, bij de Stanley Falls gelegen. Vandaar de toenemende armoede van dit volk.

Het is zo dat de site van Djubu-Djubu inspanningen doet om een semi-intensieve productie van pootvis te behalen van soorten die op de lijst van de wereldvisteelt voorkomen (*Tilapia nilotica* = *Oreochromis niloticus* en *Clarias gariepinus*) om deze uitdaging op te nemen.

Hiervoor hebben we echter meer middelen nodig voor deze vulgarisatie, maar ook om onze eigen productie rendabel te maken.

Joseph Ulyel Ali-Patho
Alidor Kankonda Busanga
Bobé Wa Bosengi

Geïnspireerd door Hugo Gevaerts... verkende ik Afrika en Kisangani

Op het einde van je vier of vijf jaar universiteit, wordt je verwacht een eindwerk te maken waarbij je individueel onderzoek uitvoert. In mijn discipline, biologie, houden bijna alle onderwerpen ‘veldwerk’ in. Dat betekent dat je zelf op terrein gaat, om je gegevens te verzamelen. Dat terrein kan van alles zijn en overal op de wereld liggen. Toen de onderwerpen werden voorgesteld, kon ik een onderwerp kiezen dat mij aansprak en waarvoor de stalen uit Tanzania kwamen. Aangezien de stalen in de kast stonden, was het normaal niet nodig dat ik naar Afrika vertrok. Alleen, ik wou weten waar de stalen juist vandaan kwamen en heb dat ook zo aan mijn promotor gezegd. Hij heeft simpelweg geantwoord: “geen probleem, je kunt vertrekken”. Een paar maanden later ben ik op weg voor mijn eerste Afrika-ervaring, drie maanden veldwerk in Tanzania. Hier heb ik de basistechnieken van het knaagdieronderzoek geleerd (want dat is wat ik doe, muizen vangen). Hier heb ik ook

de smaak voor Afrika te pakken gekregen. Een speciaal continent dat veel te bieden heeft maar ook veel problemen kent. Tanzania is een schitterend land, prachtige natuur, vriendelijke mensen die geen oorlog hebben gekend, goed georganiseerd (naar Afrikaanse normen)... . Op dat moment had ik nooit kunnen vermoeden dat ik twee jaar later mee een stage zou begeleiden in datzelfde land voor studenten biologie van de Universiteit Antwerpen, om hen de kans te geven Afrika te ervaren, een ongelooflijke ervaring zowel voor deelnemers als begeleiding. Na de thesis en het diploma, komt voor iedereen de vraag: “en wat nu?”. Ik had deze vraag op voorhand al voor mezelf beantwoord: als ik de kans zou krijgen terug te gaan naar Afrika, zou ik het doen. In het bijzonder had ik het idee naar Kongo te trekken, land waar mijn grootouders als koloniale hadden gewoond en mijn vader zijn lagere school heeft gevolgd. Dit idee kwam ook vanuit mijn opleiding: op het toen nog Limburgs Universitair Centrum, had Hugo Gevaerts ons

voor het eerst verteld over een stad in de rimboe die Kisangani heet. Toen mijn promotor Herwig Leirs in Antwerpen mij dus sprak over een project in Kisangani, heeft het voor mij niet lang geduurd om te beslissen. Mijn omgeving (ouders, familie, vrienden, ...) was eerst niet zo enthousiast maar uiteindelijk konden ze enkel mij het beste toewensen. De D.R.Kongo was op dat moment juist uit de aanslepende burgeroorlog gesukkeld maar een aantal streken waren, en zijn nog steeds, in tumult. De eerste democratische verkiezingen waren in volle voorbereiding. Niet alleen ging ik reizen naar een streek die volgens veel Belgen regelrecht in oorlog was, maar ook ging ik er verschillende maanden verblijven. We zijn nu twee jaar later en ik heb al drie reizen naar Kisangani gemaakt en ben nu aan mijn vierde reis toe. Deze tekst heb ik wat eerder getypt, tijdens de tweede missie en aangezien niet alles in één keer verteld kan worden, hierbij alvast mijn eerste relaas. Over de andere reizen en (werk) ervaringen, vertel ik misschien later meer. In totaal heb ik de laatste drie jaar nu meer dan een jaar in Afrika gewoond, altijd

met tussenpauzes weliswaar.

Bij het schrijven van dit artikelje dacht ik eerst een overzicht te geven van alles wat ik gedaan heb, maar dat is saai en veel te lang. In plaats daarvan, ga ik jullie gewoon een aantal anekdotes uit mijn dagboek geven, elke alinea in wat volgt is een ander, losstaand feit.

Eerste reis: maart-mei 2006

Belgacom in Kin... Vandaag op de weg naar de luchthaven een oude Belgacom-bestelwagen tegen gekomen. Om maar te zeggen dat er nog contacten zijn met België, zeker voor tweedehands wagens. Je komt trouwens geregeld bestelwagens tegen waarbij de voeten van de passagiers, die uit de verwijderde achterraut steken, dienen als bumpers. Ik heb die weg vandaag twee keer gezien, m.a.w. één keer te veel. Ik zit nog steeds in Kin la PouBelle.

Vrijdag pas vertrekt een nieuwe vlucht van Hewa Bora naar Kisangani. Het leuke is dat mijn bagage wel mee is gegaan. Ik had (te) veel vertrouwen in de mij toevertrouwde douane-hulp, er was geen enkel probleem, tot en met de wachtzaal... . Hij gaat zich informeren, blijkbaar is de vlucht in vertraging (zoals ze mij ook gezegd hadden dat ze zou zijn en zoals te verwachten was). Geen probleem alleen... de vlucht was op tijd (hij had een andere vlucht voor of; waarschijnlijker, ik had hem teveel drinkgeld gegeven). Ik heb het vliegtuig nog mogen zien opstijgen en dat was het dan. Of er aantekeningen staan? Nergens staat er aangeduid welk vliegtuig waarheen vliegt... (buiten op de tarmac zelf met een bordje naast het vliegtuig!). Of er aankondigingen worden afgeroepen? Ja, maar met de chaos die ook in de wachtzaal heerst (vooral het gepalaver daar dan), hoor je daar nauwelijks (n)iets van in het grootste deel van de zaal. Het is dus gewoon de massa volgen elke keer er mensen vertrekken en navragen op de tarmac of het jou vlucht is (heb ik achteraf gemerkt)... .

In Kisangani aangekomen... . Zaterdag was er de “vidange” van de visvijver van Ngene Ngene van het project. Ze laten dan de vijver leeglopen en vissen alle vissen op. Al de mensen uit de omgevende dorpen komen dan kijken/loeren naar de vijver, in de hoop zelf een gratis visje te kunnen meepikken. Eerst wordt de visvijver leeggevist door de vissers van het project zelf. De mensen rond de vijver moeten echt uit de vijver gejaagd/gehouden worden of ze vliegen er allemaal in. Als – na het leegvissen door het project – dan eindelijk het teken gegeven wordt dat de vijver mag gepluimd worden; vindt er

een stormloop plaats van mensen richting modderpoel. Die mensen hebben een groot tekort aan proteïnen, en dat is op 15 km van Kisangani, in een gebied vol met grote rivieren (met vis, hoewel minder door overbevissing). Voedsel is in deze regio nog steeds een groot probleem. De tropische grond is niet zo rijk en er is veel concurrentie voor de gewassen door ‘onkruid’, insecten en ziektes.

Tweede reis: december 2006 – juni 2007

Ook op zaterdag wordt er gewerkt in Kisangani. Ze zijn nu wel aan het ijveren dat er geen lessen zouden zijn op zaterdag, dat is al heel veel want dan zouden de mensen hier op zaterdag tenminste vrij zijn voor onderzoek. De ‘charge de travail’ hier is enorm, minstens even hoog maar volgens mij veel hoger dan bij ons in Antwerpen.

Terreinverkenning op zoek naar primair regenwoud boven de stad Kisangani. Eerst naar het ISEA Bengamisa, een hogeschool landbouw-ingenieur & bosbouw. Triestig om te zien, de gebouwen staan er maar dat is dan ook alles. Er zijn nauwelijks 30 studenten

voor een infrastructuur van enkele honderden, er is geen elektriciteit, geen water, en de weg er naartoe is in slechte staat.

’S Avonds nieuwjaarsfeest van het labo – op mijn initiatief. Ik moet zeggen, ik heb me goed geamuseerd, en ik had niet verwacht dat het zo zou lopen... iedereen was ’s nachts zo goed als lazurus. Ik ben al blij dat iedereen veilig thuis is geraakt, dankzij onze doorgedreven taximoto-shuttle-service.

Vertrek naar Yangambi. Daar staat een onderzoeksinstituut en universiteit voor bio-ingenieurs, wereldberoemd in de koloniale tijd. De heenweg is goed verlopen, geen enkel probleem gehad, maar de weg en vooral de (soms gewoonweg onbestaande) bruggen zijn in heel slechte staat. De weg zelf gaat nog tot aan een stuk wat de UNOPS (genie van de Verenigde Naties) aan het heraanleggen zijn. De logica van die mannen slaat voor mij alles, ze gooien alles wat ze uit de aan te leggen greppels halen op de weg zelf, zonder zelfs een doorgang in het midden te laten. Zogezegd moet dat zo van de ‘ingenieur’ om dan af te platten en zo het

water te laten aflopen. Bij regenweer is er door dit stuk gewoonweg niet door te geraken. Bovendien kunnen ze er nooit geraken met een machine (geen bruggen), dus zal het afplatten met de hand moeten gebeuren. Ik kan je verzekeren, het is vrij ongelooflijk wat in Yangambi allemaal staat, m.a.w. wat wij daar hebben achter gelaten... . Hopen gebouwen, bijvoorbeeld: een toneelzaal met stoeltjes à la cinema, een zwembad & danszaal in open lucht. Maar ook een onderzoeksinstituut met prachtige (in de tijd toch) labo's en educatief materiaal, een KMI in Kongo die nog elke dag metingen doen met stock aan opnamepapier uit de koloniale tijd!

Onderzoeksgroeps-vergadering

LEGERA, zowat de eerste sinds lang. Een memorabel moment tijdens de vergadering: twee delegaties komen ons bezoeken, één van WWF en één van de UCL Louvain-La-Neuve met de rector van UNIKIS erbij. We zijn in volle vergadering, Dudu kan niet anders dan één van de delegaties te ontvangen maar wij weigeren onze vergadering op te schorten dus de delegatie van UCL komt naar boven met de vice-decaan. En zij begint ons voor te stellen eindigend met: "Et nous avons même un Belge", zoals een hoofdprijs die afgeschoten is op de kermis! Het is eens iets anders dan voorgesteld worden als lid van LEGERA, zoals ik voorgesteld wordt door Dudu! En je moest de reactie zien van één van de proffen die zijn ogen open trok als hij een witte man zag diep binnen de gangen van UNIKIS, het is niet te geloven eigenlijk.

Volgende Boyoma vertel ik meer als er interesse is.

Jan Kennis

STOP SEKSUELE TERREUR SEKSUELE

LES VOIES DE RECHERCHES VAN DE HENRI LIGUE DES DROITS DE L'HOMME / INDYPEDIA / DE KUREN SOMPTUÏST INTERNATIONNAAL BEERSEL - BRUSSEL TRIBUNAAL

STOP SEKSUELE TERREUR
Oost-Kongo
www.stopseksueleterreur.be

PATRICK RIGUELLE AND FRIENDS
BART PEETERS
DIEUDONNÉ KABONGO ET SES AMIS
HANNELORE BEDERT
BALOJI
AN NELISSEN
SOULEYMANE

BENEFICET CONCERT A BÉNÉFICE
KVS BRUSSEL/BRUXELLES 24 JUNI/JUIN 20 U/HEURES
TICKETS & INFO: www.kvs.be TEL: 02 2101112

**VERSCHEUR DE STILTE
DECHIREZ LE SILENCE**

© 2012 KVS

Wij willen graag Kris Smet en Walter Zinzen hartelijk feliciteren en bedanken voor hun prachtig geslaagd initiatief van het benefietconcert "Verscheur de Stilte" op 24 juni, ten voordele van de slachtoffers van seksueel geweld in Oost-Kongo.

Dit zal zeker bijdragen tot de inspanningen die de politieke wereld doet om velen bewust te maken en te mobiliseren, wat de actieve aanwezigheid van de heer Guy Verhofstadt en van onze minister van buitenlandse zaken Karel De Gucht reeds heeft aangetoond.

Taal-grasduinen Deel 2

Kongo is taalkundig een onschatbaar vruchtbare bodem en dit komt natuurlijk omdat er zoveel talen zijn, prachtige talen. Hier in Europa denken ze dan dat het zoveel dialecten zijn maar vergeet het: er zijn wel degelijk een paar honderd echte talen en al kunnen er wat gelijkenissen in zitten, als je maar èèn Kongolese taal kent, zal je de andere Kongolese talen zeker niet begrijpen.

Een Europees voorbeeldje: onze Nederlandse woorden venster en merel zijn in 't West-Vlaams veistre en meirlaene, in het Duits Fenster en Merle ofte Amsel, in het Frans fenêtre en merle, in het Spaans ventana en mirlo, in het Italiaans finestra en merlo en in het Engels window en blackbird (wat bewijst dat de uitzonderingen de regel bevestigen). Als je venster en merel in die talen bekijkt zit er toch ook wat gelijkenis in maar als je enkel Nederlands kent kan men moeilijk beweren dat men die andere talen zal begrijpen.

Zo ook in die Afrikaanse-Kongolese talen: “ik slaap – ik slaap niet” klinkt in het Swahili als “ninalala – silali” en in het Lingala als “nalali – nalali te”. Hier zit ook wat gelijkenis in maar je mag ervan op aan dat je niks verstaat als je Swahili hoort wanneer je enkel Lingala kent en omgekeerd.

Behalve dat de veranderingen in de Afrikaanse-Kongolese talen zich vooral vooraan voordoen en in de Europese talen vooral achteraan is er nog een opmerkelijk verschil: Afrikaanse talen wisselen medeklinkers en klinkers constant af. In Europese talen is die constante afwisseling niet evident, je hebt er gemakkelijker concentraties van medeklinkers en concentraties van klinkers en het weze gezegd dat het Nederlands koploper is wat die concentraties betreft.

“Het mooie kindje schreit omdat het verschrikt is.” luidt in het Lingala als volgt: “Mwana moke

ya kitoko azali kolela zambi azali kobanga.”

Als in hun taal 2 medeklinkers elkaar opvolgen (bvb kob**an**ga) dan stellen die 2 medeklinkers één klank voor waarvoor ons alfabet geen letter heeft en worden dan 2 (of soms 3) medeklinkers gebruikt om die klank voor te stellen. Een woord eindigt altijd op een klinker en wanneer een woord gesplitst wordt (bvb aan het einde van een lijn) zal dat altijd zijn na een klinker. Zo ziet die zin eruit in lettergrepen: mwa-na mo-ke ya ki-to-ko a-za-li ko-le-la za-mbi a-za-li ko-ban-ga.

De opvolging medeklinkers-klinkers en lettergrepen en woorden die altijd eindigen op een klinker gelden voor vele Afrikaanse-Kongolese talen, zeker deze waar we mee in contact kwamen. Toch kenden we leerlingen waarvan de naam (bvb Rubemb, Musans) niet eindigde op een klinker. Die leerlingen behoorden tot de Lunda-stam die woont in het uiterste zuiden van Kongo (Katanga) en ook in Zambia. Misschien zijn er nog Kongolese of Afrikaanse stammen met die particulariteit maar daar hebben we geen weet van.

Die afwisseling medeklinker-klinker vind je terug in Europese namen die wat aangepast werden aan het taalaanvoelen van hen die deze namen enkel hoorden – hun orale cultuur bracht natuurlijk mee dat ze geen schrift kenden en vele ouderen konden niet lezen - en dan schuiven ze stevast één klinker tussen 2 medeklinkers en eindigt een naam stevast op een klinker. Zo gaat Albert gegarandeerd door het leven als Alobé en Clement als Kelema, werd Victor Vikitolo en Pascaline Pasikalini.

Erik Nollet werd Monsieur (H)onoré genoemd tzt Mr. Nollet werd Mr. Noré aangezien l en r nogal eens verward worden – als je verschillende l's rap achter mekaar kunt zeggen dan hoor je een r – en nog een klinkertje ervoor want van Noré hadden ze nog nooit gehoord en zo werd Erik Mr. Honoré. Ofte Mr. Eliki. En Mr. Eliki had het trouwens in zijn verhalen ook over oa Alisi (Alice), Lita (Rita) en Igo Kevala (Hugo Gevaerts).

Aldus bespreken de ouderen 's avonds rond het vuur hoe mevrouw Melekele en de heren Baloso, Salikosi, Belusikoni, Leteleme en Balikenede samenkwamen

men in Brussel om de problemen van de EEG te bespreken.

Alle Kongolese koks bij Vlamingen in Kongo kenden en bakten 's morgens "sepeki" tzt spek.

Het woord "buku" betekent dus boek.

Let wel, zoals zij de Europese namen afrikaniseren, zo europeaniseren wij met onze uitspraak hun Afrikaanse namen en dat beseffen we niet eens. Het zit er hem vooral in het verkeerd leggen van accenten en sommige van hun speciale klanken, die we dan in ons schrift uitbeeldden met gb, ngb, nt, nd, nz, ndj, enzovoort, krijgen we toch ook moeilijk uit onze mond gewrongen.

Wij kennen in onze talen, en de Afrikanen in hun talen ook, explosieve klanken, bvb de b en de p, waar de lucht tijdens het uitspreken van die klanken uitgestoot wordt. Maar zij hebben, in sommige van hun talen, ook implosieve klanken waar de lucht tijdens het uitspreken – of moet ik zeggen "inspreken" – van die klanken ingezogen wordt. In ons schrift werd dat vertaald tot "kp" en Karel had een leerling die Kpatakpale heette, hij heeft veel geoefend maar kreeg het toch nooit echt juist gezegd. Geef toe,

een Europese mond zuigt de lucht enkel op tijdens de stiltes en stoot de lucht uit tijdens het spreken. Bij de stam van Kpatakpale gebruiken ze dus optimaal de luchtafvoer en -aanvoer tijdens het spreken dankzij die afwisseling van explosieve en implosieve klanken. Asjemenou.

Piti

**ROMMELMARKT
te
ROESELARE**

**rond de
St GODELIEVE
KERK
in de
Honzebroekstraat**

**zondag 6 juli
van 9 tot 18 uur**

**Kisangani vzw
is er bij en verkoopt
allerhande spullen
ten voordele
van onze projecten in
Kisangani.**

**FISCAAL AT-
TEST**

U krijgt een fiscaal
attest voor

**GIFTEN VANAF
30,00 €**

Dit attest wordt aan u verzonden
einde februari. Voor giften ge-
daan in 2008 ontvangt u dus een
fiscaal attest in de loop van fe-
bruari 2009.

U kunt daarvoor storten op de re-
kening van

Kisangani vzw
Bronstraat 31
3722 Kortesseem
rekening nr 235-0352426-37.

Ons Aanbod

Voor geïnteresseerden kunnen
wij altijd een interessante avond
of namiddag verzorgen met voor-
dracht en beelden over Kongo. Er
zijn vele onderwerpen mogelijk:
geschiedenis, politiek, flora en
fauna en natuurlijk ontwikke-
lingshulp met onze projecten in
Kisangani.

We kunnen dit doen in het hele
land.

onze projecten in Kisangani krijgen steun van

VELE SCHENKERS

LEYSEN HUMANITAS

LOTUS BAKERIES sa

Rotary Club
BILZEN-
ALDEN BIESEN

Lions Club Hasselt

R.C. Asse
R.C. Lanaken-Maasland
R.C. Maaseik
R.C. Maasland-Lanklaar
R.C. Siegen Schloss